

10. Митний кодекс України. Кодекс від 11.07.2002 № 92-ІУ // ВВР України від 27.09.2002 - 2002 р., № 38. – ст. 288.
11. Про систему валютного регулювання і валютного контролю. Декрет КМУ від 19.02.1993 № 15-93 // ВВР України від 27.04.1993 - 1993 р. – № 17. – ст. 184.
12. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні // ВВР України від 09.04.2004 - 2004 р. – № 15. – ст. 232.
13. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // ВВР України від 23.07.1996 р. – № 30. – ст. 141.
14. Model Tax Convention (Condensed version) – OECD 2008 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.oecd.org>

Шапошникова Н. А. Концепція резидентства в законодавстві о налогообложении доходов нерезидентов у источника из Украины.

В статье проанализировано влияние концепции резидентства на положения о налогообложении доходов у источника выплаты из Украины во внутреннем налоговом законодательстве Украины и конвенциях об избежании двойного налогообложения.

Ключевые слова: *концепция резидентства, резидент, нерезидент, налогообложение доходов у источника выплаты из Украины, конвенция об избежании двойного налогообложения.*

Shaposhnikova N. O. The Residence Concept in the provisions on non-resident income taxation at Ukrainian source.

The article analyzes how the residence concept has implemented into the provisions of the income taxation at source from Ukraine in domestic tax law of Ukraine and in double tax conventions.

Key words: *residence concept, resident, non-resident, taxation of income at source from Ukraine, double tax convention.*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

Пастернак М. С.

Національна академія Служби безпеки України

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВІДНЕСЕННЯ ДАНИХ ДО ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті зазначаються основні проблеми сучасного механізму обмеження доступу до інформації в Україні. Аргументується важливість відкритості його складових елементів, а також вплив суспільства на його функціонування. Пропонуються конкретні кроки для досягнення цієї мети.

Ключові слова: *інформація з обмеженим доступом; державна таємниця; конфіденційна інформація, що є власністю держави; звід відомостей, що становлять державну таємницю; відомчі переліки інформації, що має гриф обмеження доступу “Для службового користування”.*

Прозорість прийняття рішень органами державної влади та місцевого самоврядування – важлива ознака демократичного суспільства. Такий стан відкритості дозволяє вільно відслідковувати механізм прийняття рішень та контролювати його. Обмеження доступу до інформації – одне із завдань держави в сфері забезпечення

національної безпеки. Воно пов'язане із обмеженням конституційного права громадян на інформацію і особливо потребує прозорих механізмів прийняття таких рішень. Для того, щоб суспільство реально могло впливати на функціонування такого механізму воно потребує доступної інформації про його складові елементи.

Згідно із Конституцією України, право на інформацію може бути обмеженим лише у випадках: забезпечення дотримання політичних, економічних, соціальних та інших прав, свобод і законних інтересів громадян, прав та інтересів юридичних осіб і держави.

Проте дотримання цих вимог, а також приписів інших нормативних актів, що регулюють відносини, пов'язані із обмеженням доступу до інформації, відбувається не завжди чітко. Відомі випадки порушень зазначених норм органами державної влади, що супроводжувались обмеженням доступу до інформації, яка не може приховуватись від громадськості. При цьому їй присвоювалися грифи, що не передбачені законами України. Зокрема член Харківської правозахисної групи Євген Захаров у листопаді 2005 року зазначав, що існувала практика надання грифів обмеження доступу значній частині указів та розпоряджень Президента України. При цьому їм присвоювався гриф “опублікуванню не підлягає”, який не передбачений в жодному нормативно-правовому документі.

Для подолання такої негативної практики свого часу в 2005 році Альянсом “Майдан” спільно із Харківською правозахисною групою було проведено кампанію “Для друку!”, метою якої було розсекречування і оприлюднення численних указів Президента, постанов уряду й інших нормативних актів, виданими під грифами обмеження доступу – “не для друку”, “опублікуванню не підлягає”, які не передбачені чинним законодавством України. На першому етапі Харківська правозахисна група вела широку роз'яснювальну роботу щодо свободи інформації і обмеження доступу до закритої інформації. Було проведено кілька прес-конференцій, показано передачу з цієї проблематики на телеканалі “1+1”. На другому етапі надсилались інформаційні запити до Президента з вимогою надати назви, номер і дату указів, які мають обмежувальні грифи “для службового користування” або “опублікуванню не підлягає”. Згідно з оприлюдненим звітом, результатами такої кампанії, стало:

1. Починаючи із 2005р. і на даний час припинена практика видання Президентом України та Кабінетом Міністрів України нормативних актів під незаконними обмежувальними грифами “опублікуванню не підлягає” та “не для друку”.

2. Розсекречення і доведення до відома громадськості назв спочатку 96-ти актів, виданих Кабінетом Міністрів, а потім – 295-ти нормативних актів Уряду з грифом “Не для друку”, прийнятих протягом 2001-2005 р.р.

За результатами цієї кампанії було встановлено, що за згадуваними незаконними грифами зокрема містилися акти про наділення, всупереч норм закону, повноваженнями Державного управління справами про приватизацію належного йому державного майна та ряд інших актів, законність яких можна піддати сумніву [1], [2].

Проведення кампанії було викликано наявністю проблем у цій сфері. Їх можна звести до відсутності чіткого відкритого механізму обмеження доступу до інформації, при якому забезпечувався би баланс між правом власника на її збереження та правом громадян на доступ до інформації. Звідси головна проблема – яких змін потребує механізм обмеження доступу до інформації, щоб його функціонування було відкритим для суспільства та не становило перешкоди в задоволенні його інформаційних потреб.

Необхідно створити прозорий механізм віднесення інформації до державної таємниці та до конфіденційної інформації, що є власністю держави, як найважливіших

складників всього масиву інформації з обмеженим доступом. Зокрема потрібно законодавчо визначити особливості конфіденційної інформації, що є власністю держави, яка займає ніби проміжну ланку між державною таємницею та відкритою інформацією. Такі відомості хоча і не можуть належати до державної таємниці, проте містять інформацію, вільне розповсюдження якої може завдати шкоди особі, суспільству, державі і підлягає державній охороні. Є кілька точок зору щодо місця конфіденційної інформації серед іншої інформації органів державної влади та місцевого самоврядування. Перша із них – держава та державні органи взагалі не можуть бути власниками конфіденційної інформації (Н. Субота [3], О. Дніпров, В. Замніус [4]). Друга – доцільно чітко законодавчо визначити інформацію, яка може бути віднесена до зазначеної категорії (Є. Захаров, І. Рапп [5], М. Демкова, М.Фігель [6]) і третя точка зору – необхідно визначити загальні принципи віднесення інформації до категорії конфіденційної (Р. Калюжний [7], [8], Д. Прокоф'єва, В. Макаренко [9], [10], О. Архипов, І. Касперський [11]). Але загалом конфіденційною може бути лише така інформація, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству, державі, а не, наприклад, Указ про підвищення грошового забезпечення працівників Секретаріату Президента чи про передачу державної дачі із відання Державного управління справами в приватну власність, доступ до яких було невинувато закрито [1].

Секретаріат Президента обґрунтовував неоприлюднення значної кількості інформації тим, що згідно із Указом Президента від 10.06.97 “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” обов’язковому оприлюдненню шляхом опублікування в офіційних друкованих засобах масової інформації підлягають лише ті укази та розпорядження Президента, які стосуються прав та обов’язків громадян, а ті акти, що до цього стосунку не мають, набирають чинності після доведення їх до заінтересованих осіб [12].

Повнота юридичної сили даного положення указу Президента викликає певні сумніви, оскільки, керуючись принципами гласності та доступності права, яких мають дотримуватися органи державної влади, усі нормативно-правові акти, що видаються в Україні, повинні бути доведені до відома громадськості за винятком тих, які містять інформацію, розголошення якої може завдати шкоди охоронюваним законом громадським інтересам та інтересам окремої особи. Тобто це стосується такого виду інформації з обмеженим доступом, як державна таємниця та конфіденційна інформація, що є власністю держави. Стосовно іншої таємної інформації (банківська таємниця, лікарська таємниця тощо), то хоча і режим доступу до неї визначається законом, проте фактичним її володільцем виступають окремі фізичні чи юридичні особи [11]. Режим поширення конфіденційної інформації, що не є власністю держави (конфіденційні дані про особу тощо), визначає власник, а державні органи, зазвичай, приймають обов’язки щодо їхнього збереження і створюють правові та організаційні гарантії нерозголошення. І якщо акт Президента чи іншого органу влади не містить переліченої вище інформації, то він зобов’язаний доводитись до відома громадськості.

І взагалі, навіть у випадку розголошення інформації з обмеженим доступом, особа, яка це зробила звільняється від відповідальності, якщо така інформація є суспільно важливою, і право громадськості знати її було більшим права власника інформації на її приховання [13]. Проте законодавчо не визначено процедури визнання інформації суспільно важливою. Деякі підходи до вирішення цього питання пропонують І. Касперський та А. Марущак, які вважають, що в умовах відсутності законодавчого визначення поняття “суспільна значимість інформації” як підстави звільнення від

відповідальності за протиправне поширення інформації з обмеженим доступом та порядку надання інформації статусу “суспільно значимої” застосування цих положень на сьогодні є проблематичним і можливе лише у випадках, коли розголошеній інформації з обмеженим доступом цей статус було надано незаконно [14].

Якщо якась інформація приховується від загалу органами державної влади чи місцевого самоврядування, то про неї має зазначатись у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ) чи у відомчих переліках (розширених переліках інформації, що становить державну таємницю та відомчих переліках, що містить інформацію з грифом обмеження доступу “Для службового користування”), які поширюються на відомство, що видає відповідний акт і у якому міститься зазначена інформація. Обов’язкове посилання у таких актах на відповідний пункт зазначених зводів. А також у разі надходження до органу державної влади інформаційного запиту на інформацію, яка містить державну таємницю чи конфіденційну інформацію, що є власністю держави, відмову в наданні зазначеної інформації повинно підкріплювати аналогічне посилання на відповідний пункт ЗВДТ або відомчих переліків. І у разі виникнення сумнівів в ініціатора інформаційного запиту стосовно відповідності засекречених відомостей змісту зазначеного пункту ЗВДТ чи відомчого переліку, повинна бути забезпечена можливість звернення до прокурора з вимогою перевірки законності такого віднесення. Тобто прокурор у відповідь на таку скаргу підтверджує або спростовує відповідність змісту певних відомостей конкретним пунктам зводів, на які посилається державний орган при відмові в задоволенні інформаційного запиту. Дане повноваження прокурора варто було б окремо передбачити в Законі України “Про прокуратуру” [15].

Важливо провести чітку лінію розмежування між відкритою інформацією та інформацією з обмеженим доступом. Унаслідок її відсутності, враховуючи можливість не засекретити інформацію, яка потребує державної охорони, і трапляються випадки обмеження доступу до інформації, законність якого викликає ряд питань. Це створює зайві перешкоди розвитку суспільства, що проявляються вилученням значного масиву інформації із відкритого обігу, яка може слугувати його прогресу. Крім того, невиправдане засекречування спричинює витрачання бюджетних коштів на заходи, що пов’язані із охороною відомостей, належність яких до інформації з обмеженим доступом є сумнівною.

Що стосується, конфіденційної інформації, що є власністю держави, то відсутні вимоги, яким вона має відповідати. Існують лише загальні критерії віднесення, що містяться в додатку № 13 до Інструкції КМ України “Про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави”. Згідно з ними така інформація повинна: створюватися за кошти державного бюджету або перебувати у володінні, користуванні чи розпорядженні організації; використовуватися з метою забезпечення національних інтересів держави; не належати до державної таємниці; внаслідок розголошення такої інформації можливе: порушення конституційних прав і свобод людини та громадянина; настання негативних наслідків у внутрішньополітичній, зовнішньополітичній, економічній, військовій, соціальній, гуманітарній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній сферах та у сферах державної безпеки і безпеки державного кордону; створення перешкод у роботі державних органів [16].

Але наведені критерії носять дуже загальний характер, що призводить до неоднакових підходів у різних державних органах до питання створення своїх відомчих

переліків. Під зазначені критерії може підпасти великий масив інформації, в тому числі і такі відомості, що не повинні обмежуватись у доступі. Часто також буває, що певна інформація в переліку одного відомства зазначена, як конфіденційна, а в іншому державному відомстві вона вважається відкритою. Для відкритості та контрольованості процесу віднесення інформації до конфіденційної, що є власністю держави, та з метою недопущення таких суперечностей, дуже важливою буде законодавча деталізація ознак цієї інформації і запровадження загальнодержавних уніфікованих підходів до створення відомчих переліків зазначеної інформації.

На відміну від державної таємниці, узагальненого переліку конфіденційної інформації, що є власністю держави, на даний момент не передбачено, а сформовано відповідно до зазначених вище загальних критеріїв лише відомчі переліки такої інформації. Наприклад, Міністерство аграрної політики своїм наказом № 83 від 01.03.2005 р. вводить в дію “Перелік відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави і яким присвоюється гриф обмеження доступу “Для службового користування”” [17], аналогічний перелік приймається наказом Міністерства економіки № 185 від 31.05.2006 р. Наявні також переліки інших державних органів: Прокуратури України [18], обласних державних адміністрацій і т. д. Проблемою є те, що не усі прийняті відомчі переліки оприлюднені в офіційних друкованих виданнях, що виключає можливість їхнього використання для практичного захисту.

На 2005р. відомчі переліки лише розроблялись (відповідно до прийнятої Інструкції КМ України “Про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави” [19]) і, повертаючись до згаданої практики надання інформації грифів обмеження доступу, що не передбачені чинним законодавством, можна зрозуміти дії тодішнього Секретаріату Президента, бо не уся інформація, яка не підпадає під ознаки державної таємниці, повинна оприлюднюватись, і враховуючи, що на той момент і до сьогодні немає загальних чітких законодавчих критеріїв обмеження доступу до інформації, неоприлюднення таких рішень могло бути належно обгрунтовано.

Звідси доречним було б прийняття Закону України, який би регулював питання, що пов’язані із існуванням та обігом інформації з обмеженим доступом, що не є державною таємницею. Зокрема має бути нарешті чітко визначена конфіденційна інформація, що є власністю держави, бо наявне в Законі “Про інформацію” визначення (ч. 2 ст. 30), як “відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов” стосується конфіденційної інформації, що не належить державі, тобто інформації, що належить фізичним та юридичним особам, оскільки, згідно із статтею 19 Конституції, “органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України”, тобто не можуть поширювати інформацію “за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов” [13], [20]. Отже, не можна вважати, що ч. 2 ст. 30 дає визначення “конфіденційної інформації, що є власністю держави”. Таким чином, органи державної влади не можуть обмежити доступ осіб до інформації лише на підставі прав власника інформації і поширювати її за власним бажанням, як це передбачено ч. 2 ст. 30 Закону України “Про інформацію”. А ч. 3 ст. 30 зазначеного закону хоча і дає “зелене світло” конфіденційній інформації, що є власністю держави, проте не відповідає на питання – чи такий різновид

інформації прирівнюється до решти конфіденційної інформації, яка не є власністю держави, чи має окрему природу з відповідними правовими наслідками.

Висновки:

З метою забезпечення прав громадян на інформацію діючий механізм обмеження доступу до неї потребує вдосконалення в напрямку недопущення випадків неправомірного обмеження доступу до інформаційних ресурсів та забезпечення можливості впливу громадськості на функціонування елементів такого механізму, найперше на змістовне наповнення ЗВДТ та відомчих переліків.

Оскільки сфера, пов'язана із функціонуванням державної таємниці є більш-менш врегульованою, для отримання позитивних результатів важливим є вдосконалення правового забезпечення обігу саме інформації з обмеженим доступом, що не становить державну таємницю, та її правового захисту в наступних напрямках:

– законодавче закріплення визначення конфіденційної інформації, що є власністю держави, що передбачає чітку деталізацію розмежувальних ознак між нею та державною таємницею і відкритою інформацією;

– законодавча деталізація критеріїв інформації, якій може надаватись статус конфіденційної, що є власністю держави, як основи створення відомчих переліків інформації з грифом обмеження доступу “Для службового користування”, а також забезпечення прийняття усіма органами державної влади та місцевого самоврядування, що працюють із зазначеною інформацією, відповідних відомчих переліків, які б чітко відповідали таким вимогам. Прийняття переліків повинно узгоджуватись між окремими відомствами. Крім того, повинні вчасно доводитись до суспільства роз'яснення положень відповідних переліків, а також бажане забезпечення можливості впливу громадськості на наповненість таких переліків. Це можна було б досягти через врахування громадської думки з цього приводу для зміни їхнього змісту чи під час прийняття рішень державними експертами, а також створенням громадських органів контролю за функціонуванням системи обмеження доступу до інформації;

– встановлення чітких критеріїв розмежування різних видів інформації з обмеженим доступом, що не становить державну таємницю (видів іншої таємної інформації, конфіденційної інформації, що не є власністю держави);

– створити систему відкритих переліків відомостей, що є державною таємницею та конфіденційною інформацією держави. А саме: розсекретити розширені переліки інформації, що становить державну таємницю та забезпечити вільний доступ до них;

– вбачається за доцільне також об'єднання систем віднесення інформації до державної таємниці та до категорії інформації, якій надається гриф обмеження доступу “ДСК”. Це передбачає, насамперед, функціонування єдиних експертних комісій із питань віднесення інформації. Така зміна забезпечить системний підхід до вирішення питань обмеження доступу до інформації і дозволить забезпечити належну зміну статусу інформації з обмеженим доступом без створення можливостей для витоку при переході з одного виду в інший.

Використані джерела:

1. *Захаров Є.* Кампанія проти незаконного засекречування інформації // Internet <http://khpg.org/index.php?id=1129008979&version=print>
2. *Захаров Е.* Культура открытости в Секретариате Президента Ющенко такая же, как и в Администрации Президента Кучмы // Права людини. – 2005. – № 4.

3. Субота Н. Конфіденційна інформація, що є власністю держави: вид інформації з обмеженим доступом чи засіб обмеження доступу до відкритої інформації? // <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=798>
4. Дніпров О., Замніус В. Конфіденційна Україна // Прозора політика. – 2004 р. – № 18 (23).
5. Захаров Є., Раш І. Доступ до інформації: починаємо заново? // Критика-Коментарі. – 4 вересня 2002 р.
6. Демкова М., Фігель М. Інформація як основа інформаційного суспільства: визначення поняття та правове регулювання // <http://www.isu.org.ua/uploads/stat/22.doc>
7. Калюжний Р., Прокоф'єва Д. Проблеми та перспективи правового забезпечення безпеки інформації з обмеженим доступом, що не становить державної таємниці // <http://www.crime-research.iatp.org.ua/library/Rost2.htm>
8. Прокоф'єва Д. Дослідження змісту категорій інформації з обмеженим доступом відповідно до чинного законодавства України // <http://bezpeka.com/ru/lib/spec/art8.htm>.
9. Макаренко В. Правове регулювання захисту конфіденційної інформації, що є власністю держави: становлення. Розвиток, проблемні питання. // Право України. – 2006. – № 1. – С. 132-135.
10. Макаренко В. Сучасний стан правового забезпечення захисту конфіденційної інформації, що є власністю держави // Четверта науково-технічна конференція “Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні”, 1-3 березня 2006 р., тези доповідей – К. : ЧП “ЕКМО”, НДЦ “Тезіс” НТУУ “КПІ”, Асоціація захисників інформації “АЗІС”, 2006. – С. 23-25.
11. Архипов О. Є., Касперський І. П. Проблеми класифікації інформації з обмеженим доступом у законодавстві України // Правове нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2006. – № 1 (12). – С. 6-10.
12. Указ Президента № 503 від 10.06.97 “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” // Офіційний вісник України. – 1997 р. – № 24.
13. Закон України „Про інформацію” від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48.
14. Касперський І. П., Маруцак А. І. Суспільна значимість як підстава поширення інформації з обмеженим доступом // Право України. – 2006. – № 6. – С. 107-110.
15. Закон України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53.
16. Додаток 13 до Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 1893 від 27.11.98 р. // Офіційний Вісник України. – 1998. – № 48.
17. Internet http://nau.kiev.ua/cgi-bin/nauonlu.exe?magro+51795_t+guest
18. Internet http://nau.kiev.ua/cgi-bin/nauonlu.exe?mv+113674_t+guest
19. Інструкція про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затв. Постановою КМ України від 27.11.1998 р // Офіційний Вісник України 1998, 48 від 17.12.98 р.
20. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

Пастернак М. С. Правовые механизмы отнесения данных к информации с ограниченным доступом в Украине: современное состояние и перспективы развития.

В статье указываются основные проблемы современного механизма ограничения доступа к информации в Украине. Аргументируется важность открытости его составляющих элементов, а также влияния общества на его функционирование. Предлагаются конкретные шаги к достижению этих целей.

Ключевые слова: информация ограниченного доступа; государственная тайна; конфиденциальная информация, которая является государственной собственностью; свод ведомостей, являющихся государственной тайной; ведомственные перечни информации, которая имеет гриф ограничения доступа “Для служебного пользования”.

Pasternak M. S. Legal mechanisms of taking of data to information with the limited access in Ukraine: the modern state and prospects of development

In this article proclaimed main backgrounds of the restriction of the access to information in Ukraine. Argues the reasons of great importance of the constituent elements of this mechanism. Moreover pointed their influence on the society and suggested new ways to set this problem.

Key words: *information with restricted access; state secret; confidential information which is in the state property; register of the state secrets; agency lists of the classified information.*

РЕЦЕНЗІЯ

*Дьоміна О. С., Андрусишин Б. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ

**“ПРАВО ДЕПУТАТСЬКОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ: ІСТОРИЧНА
РЕТРОСПЕКТИВА ТА РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ” / О. О. РЕЄНТ ; ІН-Т.
ЗАКОНОДАВСТВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. – К., 2010. – 334 С.**

Складний, суперечливий процес трансформації всіх сторін суспільного життя в Україні викликає потребу в його теоретичній рефлексії, дослідженні соціально-політичних, державно-правових процесів у країні. В умовах подальшого реформування українського суспільства, сучасного право- та державотворення особливого значення набувають пошук оптимальних науково обґрунтованих стратегій реформування, визначення критеріїв його ефективності.

Актуальність запропонованої монографічної праці зумовлена, з одного боку, потребою у створенні сучасної вітчизняної теорії конституційно-правового статусу народного депутата України, з другого – необхідністю розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо реформування конституційно-правового статусу народного депутата України, з третього – орієнтацією України на світові досягнення розвинутих демократій з метою врахування прийняттого досвіду задля оптимізації інститутів вітчизняного парламентаризму.

Запропонована спроба ґрунтовного теоретичного аналізу проблематики диктується також станом її опрацювання в юридичній науці. Важливо відмітити великий внесок науковців-конституціоналістів попередніх років у розроблення концептуальних основ статусу народного депутата в загальнотеоретичному плані, а також інших питань. Проте, більшість згаданих праць видано за радянських часів, коли відстоювалися інші теоретичні доктрини і конституційні моделі.

Конструктивно-критичний аналіз творчості відомих представників теорії конституційного права та загальної теорії держави і права дозволив авторам виокремити власну позицію у проблематиці осмислення конституційно-правового інституту депутатської недоторканості.

Нормативну основу монографії склали Конституція та закони України, регламент і постанови Верховної Ради України, акти Кабінету Міністрів України, які стосуються